

ТИПОЛОГІЯ ВІДСУБСТАНТИВНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІСТОТ В УКРАЇНСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ МОВАХ

Стаття присвячена зіставному аналізу відсубстантивних назв істот в українській і польській мовах. На синхронічному рівні здійснюється поділ назв істот за словотвірними типами, встановлюються їх спільні й відмінні ознаки в досліджуваних мовах, з'ясовуються тенденції щодо творення відсубстантивних назв осіб чоловічої та жіночої статі, назв самиць та істот за ознакою недорослості в українській і польській мовних системах.

Ключові слова: зіставний аналіз, типологія, відсубстантивні похідні, словотвір, деривація, словотворчий афікс, словотворчий суфікс.

Традиційно зіставлення слов'янських мов здійснювалося переважно в діахронічному аспекті. Проте від середини минулого століття з виокремленням зіставного мовознавства, або контрастивної чи конфронтативної лінгвістики, у самостійну наукову галузь поширилися дослідження слов'янських мов на синхронічному рівні¹.

Походячи від праслов'янської, українська та польська мови мають спільне коріння. Зіставлення зазначених мов у їхньому розвитку дає неабиякі корисні дані для фахівців у галузі історичного мовознавства, здебільшого цим і пояснюється перевага використання порівняльно-історичного методу в дослідженнях слов'янських мов. Сучасні українська та польська мови, зберігши значною мірою спільну спадщину, набувають подекуди і суттєвих відмінностей, по-різному відбиваючи зміни в навколишній дійсності. Носії польської мови ввійшли в європейський простір й активніше почали взаємодіяти в адміністративній, правовій, культурній та освітній сферах із неслов'янськими народами, у той час як носії української мови стосовно цих галузей і надалі переважно перебувають у слов'яномовному середовищі. Спостереження за сучасним станом української і польської мов у контрастивному аспекті допоможуть виявленню їхніх спільних і відмінних ознак на тому чи іншому рівні мовної структури, а також

¹ Горпинич В. О. Теоретичні питання відтопонімного словотвору східнослов'янських мов.— К., 1973.— 166 с.; Звеєв А. Д. Словообразование в современных восточнославянских языках.— М., 1981.— 206 с.; Ковалик І. І. Питання іменникового словотвору в східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими.— Л., 1955.— Ч. 1.— 153 с.; Лопатин В. В. Основные единицы сопоставительного описания словообразовательных систем славянских языков // Сопоставительное изучение словообразования славянских языков.— М., 1987.— С. 46–53; Blicharski M. Złożenia imienne w języku rosyjskim i polskim: Studium konfrontatywne.— Warszawa ; Wrocław, 1977.— 170 s.; Maryniakowa I. Gramatyka konfrontatywna rosyjsko-polska: Morfologia ze słowotwórstwem.— Warszawa, 1993.— 240 s.; Wróbel H. Przysłówki typu z *cicha*, z *lekka*, z *bliska* we współczesnych językach zachodniosłowiańskich // Z problemów gramatyki polskiej i słowiańskiej.— Katowice, 2004.— S. 227–235.

встановленню тенденцій і напрямів подальшого розвитку. Корисними в цьому відношенні можуть бути дослідження словотвірного підрівня мовної системи, оскільки словотвір, виявляючи однакові закономірності на рівні класів слів і відмінності на рівні конкретних лексичних одиниць, такою ж мірою, як процеси семантичної деривації, бере участь у створенні тієї своєрідної мовної картини світу, яка виявляється в зіставному дослідженні лексичних систем мов². Проте і до сьогодні за наявності контрастивних російсько-українських та російсько-польських досліджень у галузі словотвору³ практично відсутні українсько-польські зіставлення словотвірного підрівня мовної системи, тому, на наш погляд, корисними будуть хоча б деякі спостереження стосовно цього аспекту наукових пошуків.

Звернення передусім до контрастивного українсько-польського аналізу словотворення іменників зумовлене тим, що в зіставлюваних мовах іменник виступає однією з головних частин мови. Як зазначають дослідники, іменнику та дієслову належить центральне місце в граматичній структурі української мови «за семантичною окресленістю, центральними формально-синтаксичними позиціями в реченні, а також розвиненою сукупністю морфологічних категорій і парадигм»⁴. Іменник виступає й центром словотвірної системи, у ньому максимально перехрещуються зміни мовних систем, накреслюються певні тенденції.

Контрастивні дослідження слов'янських мов на словотвірному підрівні можуть здійснюватися за різними критеріями: зіставлення словотвірних гнізд, способів, парадигм тощо. Хоча, на думку деяких учених, «використання словотвірного типу і словотвірної моделі як одиниць зіставлення перешкоджає передусім матеріальна визначеність форманта»⁵, проте в контрастивних описах споріднених мов такий підхід може бути застосований. Цьому сприяє і ґрунтовне обстеження словотвірних систем деяких мов, зокрема української та польської, і те, що «усі слов'янські мови мають спільні словотвірні універсалиї системотвірного характеру»⁶. Пропоновані пошуки починаються з виділення найважливіших лексико-граматичних груп похідних. Наступним етапом є з'ясування всередині кожної групи словотвірних типів, що визначаються за властивостями основи та структурою форманта. Зрештою, здійснюється пошук відповідника в зіставлюваній мові, який передусім належав би тому самому словотвірному типу. Словотвірні типи в українській і польській мовах характеризуються певною подібністю, але мають і суттєві відмінності, що впливає вже з розгляду властивостей відсубстантивного словотворення зазначених мов.

У системі афіксальної деривації іменників в українській і польській мовах найактивнішу роль відіграє суфіксальне словотворення. Творються іменники практично від усіх частин мови. У словотворенні відсубстантивних похідних виділяється кілька типів: назви осіб чоловічої та жіночої статі, назви самок, істот за ознакою недорослості, іменники зі значенням зменшеності, збільшеності,

² Харитончик З. А. О некоторых путях сопоставительного изучения словообразовательных систем // Сопоставительное изучение славянских языков.— М., 1987.— С. 111–116.

³ Сопоставительное словообразование русского и украинского языков // Сопоставительная грамматика русского и украинского языков / Отв. ред. Н. Г. Озерова.— К., 2003.— С. 34–191; *Maryniakowa I.* Зазнач. праця.

⁴ *Вихованець І., Городенська К.* Теоретична морфологія української мови.— К., 2004.— С. 47.

⁵ *Кочерган М. П.* Основи зіставного мовознавства.— К., 2006.— С. 140.

⁶ *Николаев Г. А.* Сопоставительное субстантивное словообразование славянских языков // Русская и сопоставительная филология : Состояние и перспективы / Под общ. ред. К. Р. Галиуллина.— Казань, 2004.— С. 32.

суб'єктивної оцінки, абстрактні назви, локативні, матеріально-речовинні, назви знарядь, збірні, сингулятивні іменники.

Відсубстантивне словотворення іменників української мови на позначення осіб чоловічої статі здійснюється за допомогою продуктивних суфіксів **-ар** (**-яр**), **-ець** (**-івець**, **-овець**), **-ник**, **-ик** (**-ік**), **-ир**, **-ист** (**-іст**) та ін.; у польській мові такими є **-acz**, **-с-а**, **-iciel**, **-ator**, **-arz**, **-nik**, **-ac**, **-ec** (**-owiec**). Серед цих одиниць на-самперед виділяються іменникові назви осіб за родом діяльності й фахом. Вони можуть утворюватися за допомогою суфіксів укр. **-ар** (**-яр**), п. **-arz** (*antek-ar* — *aptek-arz*, *bibliotek-ar* — *bibliotek-arz*), проте українській одиниці цього типу здебільшого відповідає польський іменник іншого словотвірного типу (*шахт-ар* — *górnik*) або, навпаки, польському іменнику відповідають українські утворення з іншими словотворчими суфіксами: *taksówk-arz* — *такс-ист*, *łarówk-arz* — *хабар-ник*, *rzeźbi-arz* — *скульпт-ор*.

Утворення із зазначеними суфіксами в досліджуваних мовах подекуди відрізняються сферами вживання. Так, літературному польському *komini-arz* відповідає українське діалектне *комин-ар* або *комин-яр*, польській похідній лексемі з ознаками розмовності *gołębi-arz* відповідають того самого типу *голуб-ар* і ще дві стилістично нейтральні одиниці інших словотвірних типів української мови: *голубовод* і *голуб'ятник*.

Поширеним у польській мові є творення відсубстантивних назв осіб чоловічої статі за допомогою суфікса **-ec** (**-owiec**), які подекуди мають в українській мові відповідники подібної структури із суфіксом **-ець** (**-івець**, **-овець**), хоча значно частіше польським похідним із зазначеним суфіксом відповідають одиниці інших словотвірних типів. Пор.: *osiedleni-ec* — *поселен-ець*, *nauk-owiec* — *наук-овець*, *handl-owiec* — *торг-овець* (*торг-івець*), *fach-owiec* — *фах-івець* та *bank-owiec* — *банк-ір*, *montaż-owiec* — *монтаж-ник*. Трапляються випадки, коли паралельними назвами до польських одиниць на **-owiec** є українські похідні, утворені іншим способом (*zatrudni-owiec* — *працедав-ець*), або такі, що характеризуються іншою сферою вживання. Так, літературному польському *film-owiec* відповідає українська розмовна одиниця *кіно-(ш)-ник*, подекуди ж поняття, що позначаються в польській мові маловживаними утвореннями на **-owiec**, в українській паралельно із суфіксальним утворенням референціюються описово: *parzędzi-owiec* — *майстер з ремонту і ремонт-ник*.

Словотвірні типи в українській та польській мовах на **-ик** (**-ік**) — **-ik** (**-yk**), **-ист** (**-іст**) — **-ist-a** (**-yst-a**), **-ант** — **-ant**, **-тор** — **-tor** виявляють значно більшу подібність, ніж наведені вище. Пор.: *satyr-uk* — *satyr-yk*, *polim-uk* — *polit-yk*, *xim-ik* — *chem-ik*, *pragmat-uk* — *pragmat-yk*, *matemat-uk* — *matemat-yk*; *organ-ist* — *organ-ist-a*, *klarnet-ucm* — *klarnec-ist-a*, *masaż-ucm* — *masaż-yst-a*; *labor-ant* — *labor-ant*, *praktyk-ant* — *praktyk-ant*, *dywers-ant* — *dywers-ant*; *inspek-tor* — *inspek-tor*, *planta-tor* — *planta-tor*. Така подібність спостерігається переважно в тих типах, у яких твірною виявляється основа запозиченого, здебільшого греко-латинського, походження, а подекуди і суфікс є іншомовним. Часто такі афікси запозичувалися не як форманти, а як відповідні структурні елементи в складі сформованого похідного слова.

Відсубстантивні похідні з суфіксом **-ник** (**-нік**), п. **-nik**, традиційно утворювалися в обох мовах переважно на позначення назв за родом діяльності, багато з яких сьогодні втратили свою актуальність, а разом з тим вийшли з ужитку й похідні, що їх позначали: укр. *олій-ник*, *кожуш-ник*, п. *kożusz-nik*, *czar-nik*. У сучасній українській мові похідні із зазначеним суфіксом творяться переважно від дієслівних основ: *ремонтувати* — *ремонт-ник*, *рятувати* — *рятів-ник*. Творен-

на лексем польської мови із суфіксом **-nik** у цій функції втрачає свою продуктивність. За даними авторів «Gramatyki współczesnego języka polskiego»⁷, їх залишилося близько 20 одиниць, які здебільшого мають в українській мові відповідники подібної структури: *ogrod-nik* — *город-ник*, *kolchoź-nik* — *колгосп-ник*, *leś-nik* — *ліс-ник*.

До різних словотвірних типів належать українські відсубстантивні похідні на **-ович** та польські на **-owicz**. В українській мові за допомогою суфікса **-ович** утворюються відантропонімі похідні, власне, усі чоловічі імена по батькові: *Іван* — *Іванович*, *Михайло* — *Михайлович*. Відпатронімі назви польської мови на **-owicz** є застарілими, проте тут за допомогою зазначеного форманта утворюється група одиниць із розмовно-жартівливим забарвленням, яким відповідають стилістично нейтральні похідні іншої структури в українській мові: *wycieczk-owicz* — *екскурс-ант*, *urlop-owicz* — *відпуск-ник*, *karier-owicz* — *кар'єр-ист*. Неекспресивним винятком є лише лексема *wczasowicz*⁸, якій відповідає українська похідна також з іншим словотвірним суфіксом — *курорт-ник*.

Значно частіше в обох досліджуваних мовах стилістичного забарвлення набувають відсубстантивні похідні, утворені від назв характерної ознаки людини. Ці одиниці можуть позначати особу за її зовнішнім виглядом або станом і переважно утворюються в українській мові за допомогою суфікса **-ач**, у польській — **-acz**: *бород-ач* — *brod-acz*, *сил-ач* — *sił-acz*, *голов-ач* — *głow-acz*. Як наведені, так і інші похідні на позначення особи за характерною для неї ознакою, функціонують у розмовному мовленні поряд зі своїми варіантами такої самої стилістичної належності: укр. *голов-ач* і *голов-ань*, п. *wąs-acz* і *wąs-al*, яким в українській мові відповідає *ус-ань* (*вус-ань*). В українській мові подібна семантика може референціюватися субстантивованими прикметниками, а в польській мові функціонують похідні на **-acz**: *зубатий* — *zęb-acz*, *зубатий* — *warg-acz*, *череватий* — *bruch-acz*.

Якщо серед стилістично маркованих одиниць спостерігаються найбільші відмінності між похідними зазначених словотвірних типів, то при творенні іменників від абстрактних назв, покладених в основу характерних властивостей особи, виявляється істотна подібність. Такими, наприклад, є похідні в українській і польській мовах із суфіксами **-ист** (**-іст**) і **-ист-а** (**-ыст-а**): *сад-ист* — *sad-yst-a*, *альтруїст* — *altru-ist-a*, *егоїст* — *ego-ist-a*; **-ик** (**-ік**) і **-ік** (**-ык**): *алергік* — *alerg-ik*, *меланхол-ік* — *melanchol-ik*, *параноїк* — *parano-ik*. Отже, як і в іменників за родом діяльності та фахом, у назвах осіб за характерною ознакою найбільшу подібність виявляють похідні української і польської мов у випадках, якщо твірною виступає основа запозиченого походження.

Для творення назв осіб жіночої статі, що в обох мовах мотивуються іменниками — назвами осіб чоловічої статі, найрегулярніше використовується суфікс **-к-а** (п. **-k-a**): *студент-к-а* — *student-k-a*, *аристократ-к-а* — *arystokrat-k-a*, *журналіст-к-а* — *dziennikar-k-a*, *офіціант-к-а* — *kelner-k-a*, *пенсіонер-к-а* — *emeryt-k-a*. Подібне явище спостерігається і при творенні назв осіб жіночої статі за національною і територіальною ознаками: *поль-к-а* — *Pol-k-a*, *білорус-к-а* — *Białorusin-k-a*, *киян-к-а* — *kijowian-k-a*, *москвич-к-а* — *moskwian-k-a*. До цього варто додати, що в польській мові зазначений формант «творює деривати регулярно від будь-якого типу чоловічих іменників» і винятки стосовно цього є від-

⁷ Gramatyka współczesnego języka polskiego : Morfologia.— Warszawa, 1984.— S. 376.

⁸ Grzegorzczkowska R., Puzynina J. Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego.— Warszawa, 1979.— S. 101.

носно нечисленними⁹. Крім того, як зауважує Т. Смулкова, навіть активна участь польських жінок у професійній діяльності не знайшла свого повного відображення в новітньому словотворенні¹⁰. В українській мовній системі для творення назв осіб жіночої статі регулярно, хоча й не так, як **-к-а**, використовуються інші форманти, зокрема **-иц-я**, **-ниц-я**, **-щиц-я**: *фельдшер-иц-я*, *провід-ниц-я*, *льотч-иц-я*, *продав-щиц-я*. У польській мові також фіксуються похідні з відповідними формантами **-іс-а**, **-піс-а**, **-ус-а**, але тут цей тип непродуктивний, а подібні утворення здебільшого пейоративні і вживаються в розмовному мовленні¹¹. Стилістично нейтральних іменників на **-іс-а**, **-піс-а**, **-ус-а** фіксується лише кілька одиниць, серед яких — *robot-nic-a*, *potoc-nic-a*, *ulubie-nic-a*, *zakonn-ic-a*, яким в українській мові відповідають похідні *робіт-ниц-я*, *поміч-ниц-я*, *улюблен-иц-я*, *монаш-к-а* і *монах-ин-я*. Остання одиниця утворена за допомогою суфікса **-ин-я**, що разом із **-ш-а** та **-их-а**, відповідників яким з подібною формою вираження у польській мові не фіксується, належать до непродуктивних формантів української мови. Суфікси **-ш-а** та **-их-а** мають два значення. Якщо за їх допомогою утворюються похідні на позначення осіб за фахом, то у польській мові їм здебільшого відповідають іменники на **-к-а**: *кондуктор-ш-а* — *konduktor-k-a*, *ткач-их-а* — *tkacz-k-a*. На позначення дружини особи, названої мотивувальним іменем, у польській мові використовуються похідні із суфіксом **-ow-а**, який характеризується високим ступенем регулярності: пор. *доктор-ш-а* — *doktor-ow-a*, *професор-ш-а* — *profesor-ow-a*, *генераль-ш-а* — *generalow-a*, *майор-ш-а* — *major-ow-a*, *директор-ш-а* — *dyrektor-ow-a*.

Суфікс **-ow-а** у цих випадках взаємодіє з назвами осіб чоловічої статі, що закінчуються на приголосний, а другий суфікс із таким самим значенням, **-ін-я**, — з іменниками на голосний: *kowal* — *kowal-ow-a*, *śędzia* — *śędz-in-a*. Трапляються лише поодинокі випадки іменників на **-ow-а**, що позначають осіб жіночої статі за родом діяльності та фахом: *szef-ow-a* — *началь-ниц-я*, *krawc-ow-a* — *кравч-их-а*, але й вони історично походять від відповідних іменників чоловічого роду.

Ще одним регулярним формантом для творення назв осіб жіночої статі в польській мові виступає суфікс **-yn-і**. В українській мові подібні за формою вираження і семантикою похідні є поодинокими, польським іменникам на **-yn-і** тут здебільшого відповідають одиниці іншої структури: *gospod-yn-i* — *господ-ин-я*, *sprzedawcz-yn-i* — *продав-щиц-я*, *mistrz-yn-i* — *чемпіон-к-а*, букв. *майстр-ин-я*, *mówcz-yn-i* — *оратор-к-а*.

В українській мовній традиції існують форми назв жінок за іменем по батькові, які невластиві носіям польської мови: *Васил-івн-а*, *Михайл-івн-а*. Натомість у польській мові за допомогою суфікса **-ówn-а** утворюються назви доньок за професією або прізвищем батька, що в українській літературній мові здебільшого передаються описово: *general-ówn-a* — *донька генерала*, *stolarz-ówn-a* — *донька тесляра*, *Dąbk-ówn-a* — *донька Дубка*, *Pawlak-ówn-a* — *донька Павляка*. На думку Р. Гжегорцикової та Я. Пузиніної, польські форми на **-ówn-а** є неактуальними через «втрату необхідності в сучасних суспільних стосунках визначати відношення залежності від батька»¹². Очевидно, з тієї самої

⁹ Grzegorzyczkowa R. Zarys słowotwórstwa polskiego: Słowotwórstwo opisowe.— Warszawa, 1984.— S. 52–53.

¹⁰ Smólkowa T. Nowe słownictwo polskie // Współczesny język polski.— Lublin, 2001.— S. 400.

¹¹ Grzegorzyczkowa R., Puzynina J. Op. cit.— S. 75–76.

¹² Ibid.— S. 226.

причини і в сучасній українській мові малопоширеними виявляються похідні із суфіксом **-івн-а**, що позначають доньок за діяльністю батька: *ковал-івн-а*, *бондар-івн-а*. Аналогічну до **-ówn-а** функцію виконував у польській мові суфікс **-an-k-a** (*pani-ank-a*), запозичений в українську в складі демінутива *панянка*.

Поодиноким українським утворенням із суфіксами іншомовного походження **-ес-а**, **-ис-а**, які в сучасній мові конкурують із похідними на **-к-а**, відповідають польські іменники з найрегулярнішим серед одиниць на позначення осіб жіночої статі суфіксом **-к-а**: *поет-ес-а* (*поет-к-а*) — *poet-k-a*, *актр-ис-а* (*актор-к-а*) — *aktor-k-a*.

Спільною для обох мов є неможливість творення назв осіб жіночої статі за фактом у науковій галузі, зокрема від назв осіб з елементом **-лог**, а також назв вищих посадових осіб і посад, які традиційно були чоловічими: *філолог* — *filolog*, *логік* — *logik*, *філософ* — *filozof*, *міністр* — *minister*. У польському мовному середовищі проблема позначення особи жіночої статі здебільшого знімається за допомогою слова *pani*: *pani dziekan*, *pani redaktor*. У сучасному українському мовленні поряд зі словами *пані*, *жінка* перед назвами осіб жіночої статі все частіше використовуються похідні із суфіксом **-к-а** типу *прем'єрка*, *редактор-к-а*. Пор.: «— А з тими, хто довів НАК “Нафтогаз України” до такої ситуації, буде окрема розмова і окрема відповідальність, — пообіцяла Прем'єрка» (з газ.).

Досить часто, особливо в польській мові, пристосування назви особи чоловічої статі на позначення особи жіночої статі відбувається за допомогою переходу твірної одиниці з чоловічої до жіночої парадигми: *кум* — *кум-а*, *маркіз* — *маркіз-а*; *kum* — *kum-a*, *markiz* — *markiz-a*. Подекуди там, де в польській мові ця тенденція зберігається, в українській похідні утворюються суфіксальним способом, пор.: *blondyn* — *blondyn-a*, *brunet* — *brunet-a*, але *блондин* — *блондин-к-а*, *брюнет* — *брюнет-к-а*. Найрегулярніше подібні зміни парадигм відбуваються у сфері творення назв жінок від назв осіб чоловічої статі відприкметникового походження: *чергов-ий* — *чергов-а*, *хрещен-ий* — *хрещен-а*; *dyżurn-y* — *dyżurn-a*, *chrestny* — *chrestn-a*.

Назви самиць в обох мовах також здебільшого утворюються від назв самців. Подібність стосовно цього виявляють і форманти, якими в українській і польській мовах виступають, відповідно, **-к-а**, **-иц-я** та **-к-а**, **-іс-а**: *голуб-к-а* (*голуб-иц-я*) — *gołąb-k-a* (*gołąb-ic-a*), *перепел-иц-я* — *przepiór-k-a*, *тетер-к-а* — *cięcior-k-a*, *кіш-к-а* — *kos-ic-a*, *орл-иц-я* — *orl-ic-a*. На відміну від одиниць цих словотвірних типів, творення похідних на позначення істот за ознакою недорослості в сучасних українській і польській мовах істотно різниться.

В українській мові назви істот за ознакою недорослості творяться за допомогою суфіксів **-ен-я**, **-чен-я**, **-ч-а**, у польській — шляхом переходу твірної одиниці з парадигми чоловічого роду до середнього за допомогою форманта **-ę**. Такий словотвір можливий практично від назв усіх істот, за винятком гадів, інших плазунів та комах: *слон-ен-я* — *słoni-ę*, *кот-ен-я* — *koci-ę*, *гороб-ен-я* — *wróbl-ę*, *циган-ч-а* — *sugani-ę*, *хлоп-чен-я* — *chłopi-ę*. З усіх наведених прикладів лише лексема *chłopi-ę* не належить до загальноновживаної лексики польської мови, маркується як застаріла або книжна. Обмеження територіального характеру властиве також польським похідним із суфіксом **-ak** (територія північної Польщі), використання їх у загальнонародній мові містить у собі емоційно забарвлений, часто пейоративний, компонент: *koci-ak* — *кот-ен-я*, *koźl-ak* — *коз-ен-я*, *kur-ak* — *кур-ч-а*. На відміну від наведених назв істот за ознакою недорослості, форми їх множини виявляють в обох мовах значу подібність. В українській вони утво-

рюються за допомогою суфіксів *-ат-а* (*-ят-а*), *-чат-а*, у польській — *-ęt-а*: *циган-ят-а* — *Sygani-ęt-a*, *кошен-ят-а* — *koci-ęt-a*, *левен-ят-а* — *lwi-ęt-a*.

Сингулятивні форми від цих назв утворюються за допомогою сингулятивно-демінутивного суфікса *-к-о*. У результаті цього виникають пари: *циган-ят-а* — *циганят-к-о*, *кошен-ят-а* — *кошенят-к-о*, *левен-ят-а* — *левенят-к-о* та *Sygani-ęt-a* — *Syganiat-k-o*, *koci-ęt-a* — *kociat-k-o*, *lwi-ęt-a* — *lwiat-k-o*, другий член яких позначає як недорослість, так і здібність.

Отже, у сфері творення відсубстантивних назв істот українська і польська мови демонструють подібність, причиною чого, безперечно, є їхнє спільне праслов'янське походження. Подібними часто виявляються твірні основи, словотворчі афікси, типи і способи словотворення. Висловлене стосується і реакцій аналізованих мовних систем на основи іншомовного походження, від яких утворюються похідні, що стають одиницями практично тотожних словотвірних типів в українській і польській мовах.

Проте, як уже не раз відзначалось у науковій літературі, «типологічна єдність слов'янських мов — спільність не статична, а динамічна»¹³. Відмінності еволюційних рухів мовних систем досить чітко простежуються на їхніх словотвірних підрівнях. У досліджуваному матеріалі це передусім стосується різного семантичного наповнення, емоційно-стильового забарвлення та ступеня продуктивності словотворчих суфіксів або взагалі наявності / відсутності словотворчих афіксів певної форми вираження в одній з аналізованих мов (укр. *-их-а*, *-ш-а*, п. *-al*, *-in-a*), а також відмінностей у способах словотворення.

A. A. LUCHYK

TPOLOGY OF SUBSTANTIVE WORD FORMATION OF THE NOUNS DENOTING LIVING BEINGS IN UKRAINIAN AND POLISH LANGUAGES

The article deals with comparative analyses of substantive name of living (human) beings in Ukrainian and Polish languages. Using synchronical level, divisions of the names of living beings is made using word formation types, common and different features in both languages have been determined. The process of formation of names of both gender, names of female and underage persons in Ukrainian and Polish language system have been analyzed.

К e y w o r d s: comparative analyze, typology, word formation, derivation, word formation affix and suffix, word formation type, word formation way.

¹³ Вендина Т. И. К вопросу о функциональном исследовании славянского словообразования // Сопоставительное изучение славянских языков. — М., 1987. — С. 133.